

ROZDZIELAĆ (76) *vb impf*

roz- (68), rof- (2), roź- (1); zapis: rozdziałać *Mącz* (5).

o oraz a jasne; w *inf* -dzie-; w pozostałych formach -dzie- (14), -dzié- (5); -dzie- *Mącz* (12); -dzie- *GrzepGeom* (2); -dzie- : -dzié- *SarnStat* (2:3).

inf rozdziałać (9). ◊ *praes* 1 *sg* rozdziałam (22). ◊ 2 *sg* rozdziałasz (2). ◊ 3 *sg* rozdziała (14). ◊ 3 *pl* rozdziałają (8). ◊ *praet* 3 *sg* m rozdziałł (3). ◊ 3 *pl* m *pers* rozdziałali (5). ◊ *fut* 3 *sg* m będzie rozdziałł (1). ◊ *imp* 2 *sg* rozdział(a)j (1). ◊ 1 *pl* rozdziałajmy (1). ◊ *con* 3 *sg* m by rozdziałł (1). ◊ 3 *pl* m *pers* by rozdziałali (1). ◊ *impers praet* rozdziałano (1). ◊ *part praes act* rozdziałając (7).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde* bez cytatu s.v. rozdzielić; poza tym w objaśnieniu s.v. rozdzielnik.

1. Czynić z całości osobne części; *dividere HistAl, Modrz, Calep, Cn; dispertire, tribuere Cn* [w tym: kogo, co (17)] (23) : Czemu wargi są miękkie. (-) Aby tym łatwiej mogły głós rozdziałać [tj. wymawiać poszczególne dźwięki] ku wytwarzaniu słów *GlabGad C2*.

Zwrot: »rozdziałać na [ile] części« = *in partes dividere Calep, Cn; tribuere in partes Cn* [szyk zmienny] (2): *Bipartio*, Na dwie części rozdziałam. *Mącz* 25b; *Calep* 883a.

a. O zbiorowości ludzkiej; *dissociare Mącz* (8) : *Mącz* 398b; Kiedy Pan Bog rozdziałł narody/ [...] poştánowił gránice onych ludzi wedle liczby łynow Izráelłkich. *ModrzBaz* 105; *Woyłká* nie rozdziałać. *SarnStat* 2, 1314.

rozdziałać na co [w tym: na [ile] czego (2)] (3): *Decurio*, Ná rotý rodzielam. *Mącz* 79b; Iż thu Pan włytek narod ludzki rozdziałać raczy ná dwá łthany *RejPos* 341, 341.

rozdziałać kogo [= dowódców większego oddziału] na kogo [= dowódców mniejszych oddziałów] (1): Zálie też y ony Setniki rozdziałano ná Decany/ to ielt/ Dziełiatniki/ ieden Decan miał ludzi pod łwą łprawą [...] dziełiatek *BielSpr* 13.

b. O wartościach materialnych (2) :

Zwrot: »na raty rozdziałać« (2): gdy y od tego co przyrałta płat musi dáwać, ná raty rozdziałaiąc, álbo nierozdziałaiąc. *SarnStat* 1273.

c. O tekście (6) : Te Płálmy niektorzy ták rozdziałaią/ że kázdy iáko przyłtoyne lekárłtwo iednego z siedmi głównych grzechow pokłádaią. *LatHar* 158, 10; *SarnStat* 513.

rozdziałać na co (1): *Aryłtoteles* vważnie mądrosći one łwe rozdziałaiąc/ ná dyłputowánia [...] łubtyłność/ ná łstre w przyrodzone rzeczý wglądánia/ [...] gołpodárłstwem obyczáiie dobre/ y rzády w Rzeczyłpolitey záwárł *GostGospPon* +3.

rozdziałać na ile [z liczebnikiem zbiorowym] (2): *ZYdowie* thy dwoie Kłięgi [tj. *Kroniki*] w iedny zawieráią/ ktore zową *Kroniką* [...]. *Grekwie* zálie [...] rozdziałaią ie ná dwoię *BibRadz* I 218c; *BielKron* 46.

d. O Morzu Czerwonym (2) : Rozdziałł wody byłtre ciekące że łtać mułiály iáko mur zákrywaiąc ie wdzień gorący chłódzácemi oblłki *RejPs* 114v.

Zwrot: »na części rozdziałać« (1): iłćie thám był znacznem bogiem gdy [...] morze głębokie ná części rozdziałł *RejPs* 203.

e. *Przypisywać części czegoś wpływ, oddziaływanie kogoś (2)* : Iunonę wierzyłz być boginią fercá [...]. Marfa powiadałz być bogiem pierfi [...]. Merkuriufa bogiem iężiká [...]. A thák wśzytko ciało człowiecze bogom rozdziałałz *HistAl* Kv.

Szereg: »rozdziałać albo przywłaszczacz« (1): Ktore są zle vczinki á grzechy przeciw tĕmu członku wiary krzełciańfkiey [tj. *Credo*] [...]/ wĕtpyc wiego wśzechmocnoſcy/ albo ią rođdzielac albo prziwłaſzczac ktoremu ynemu ſtworzeniu iego. *SeklKat* O.

2. *Dzielić na części, które mają przypaść wielu osobom; contribuere, distribuere, dividere, partiri Cn [w tym: co (10)] (14)* :

a. *Brać (4)* :

Zwroty: »[kogo] na łup rozdziałać« (1): Iákie ciężkie wzdychánia oni s tego mieli/ Ze od twey trochy ludu ten vpad ćirpieli. Ktory oni ná ſwoy łup/ gdy go obaczyli/ Rozdzyeláli [tj. *sądzili, że rozdzielił*] *PaprPan* A3v.

»rozdziałać sobie, między sie, między sobą« [*szyk zmienny*] (1:1:1): *BielKron* 57; Chćiwość ábowiem pobudza mĕżnieyſze ludzi do konſpirácyey/ żeby między ſie rozdzieláli doſthoieńſtwá *Phil* R; A ktorzy rozdzieláli łobie ſzátý iego/ los puſćili. *LatHar* 725.

b. *Rozdawać; dispertiri Mącz, Cn (10)* : A gdy ſię iuż gotowáli/ A tłomoki rozdzieláli: Ezop támo k nim przyſtąpił/ A ſkromnie ich táko proſił. Widzićie miĕ ták máłego/ [...] Mniefſze mi brzemię zoſtawćie. *BierEz* A4v; *FalZioł* V 50; S tego ich rozdzyału weſzło y dziſ w obyczáy/ iż ſtárſzy rozdzyela a młodſzy wybiera ſwoy dzyał. *BielKron* 11v, 19, 43v; *Dispartior et Dispertior*, *Rozdzielam/ rozdawam*. *Mącz* 281d, 464a.

rozdziałać między kogo (pl a. coll.) (3): *BielŻyw* 148; *RejPs* 162; pobożni Krolowie [...] wdzieláli ſtanowi duchownemu dziedźicźney máiętnoſci ſwych/ [...] ktore záſię Biſkupi/ przykłádem ſporządzenia Bołkiego/ w ſtárym zakonie rozdzieláli między rozliczne duchowieńſtwo ſwoie *PowodPr* 22.

3. *Odlączać, czynić, aby nie było razem, przestało stanowić jedność [w tym: co (2)] (3)* : Czemu koć v pierfi ptałzich i[e]łt oſtra. (–) [...] takowa figura oſtra ku takowey rzeczy ieſt potrzebna, ktoraby mogła powietrze rozdziałać ku łacniejſzemu lataniu *GlabGad* D5v.

rozdziałać od czego (1): Wątrobá z zołádká wſię ćiągnie wilkoſci/ á támo rozdziała czyłte od nie czyłtego. *SienLek* 16v.

Przen (1) :

Szereg: »roztargiwać i rozdziałać« (1): Duch wilka onego piekielnego Antychryſtá/ roſtárgiwa/ y rozdziela *SkarJedn* 19.

4. *Powodować rozłam, utratę jedności [co (pl)] (1)* : Herezye rozdziałaia kroleſtwá. *SkarKazSej* 684b marg.

5. *Stanowić granicę lub znak podziału [kogo, co] (9)* : Indyá [...] ieſt máła y wielka/ wierzchnia y dolna/ ktorą Gánges rzeká wielka rozdziela *BielKron* 268v, 269; przez té [*linie*] niech bĕdzie Linea proſta przewiedźiona e.f. á mieyſcá kĕdy rozdziała dwie Linié niech bĕdą g.h. *GrzepGeom* E2v.

rozdziałać od kogo, od czego (2): rozdziela nas od nich [*Tatarów*] rzeká Tánáis/ to ieſt Wolgá. *BielKron* 296v; *Intersto*, *Miedzi* czym ſtoyeł/ rozdzielał yedno od drugiego. *Mącz* 418d.

rozdzielać na ile [z liczebnikiem zbiorowym] (1): A kiedy *Linea* prosta będąc na drugiemy proftéy/ przechodzi na drugą łtronę/ rozdziéłaiąc ią na dwoię: tedy cztery kąty/ które łye tak vczynią/ łą albo profté/ albo czterem proftym równé. *GrzepGeom C3v*.

Zwrot:»rozdzielać na części« (3): vftáwieni łą Chorążowie z dawná y ninieyſzego czáfu s Chorągwiámi/ ktore rozdziéłaią na wielkie y na máłe części wołká *BielSpr 6*; Iuglans [...]. Nauci membranula quae in nucis iuglandis est medio – Serce kthore rozdziela na częłci owoc łam. *Calep 569a, 690a*.

6. Wyznaczać (1) :

Zwrot: »granice rozdzielać« (1): niech łie ziađá/ náłzy do Bydgołzczéy/ á z łtrony Zakonu do Swece/ [...] áby z inąd tákové gránice [...] rozdziéłaiąc [*limites ... distinguendos JanStat 849*] dáléy połtápili. *SarnStat 1072*.

7. *Uwazać za nietożsame, różniące się, rozróżniać; distinguere Cn (10) :* tze mużéš wtym piłaniu twoim/ vtzynił rozdział miedzy łednatzem y przytzyńcá Pánem Iesu Kryłtułem/ á miedzy inłzými łednatzámi y przytzyńcámi ludzmi vmárłými? [...] Iełli tak iełt/ iáko ty powiedáłz/ y iáko tu rozdzielałz Vkałz prołżę łie gdzie ktory Prorok [...] vtzynił thákowy rozdział/ o łednatzu y przytzyńcy do Bogá? *KrowObr 208*.

rozdzielać co (pl) (2): Rozdziéłaią drudzy té dwie mieyłcá, *Vi et Violenter*: Bo wıéłłza iest *enormitas* gwałtem bráć, co niż mocá. *SarnStat 625; SkarKaz 4b*.

rozdzielać co od czego (1): że łie on bárzo ciéłżkiego grzechu dopułłczá/ ktory nieczyłtym łercem przyłmułąc Ciáło Páńłkie [...] nierozdziela go od inłzých pokármow: (to iełt/ zá to ij ma iáko inłzy pokarm) *KuczbKat 170*.

a. Traktować jako różne jednostki, byty [w tym: kogo, co (5)] (6) :

rozdzielać co z czym (1): rozdziéłaią Azyą máłá z Europá/ gdzie nawiéłłze morze/ á gdzie łzerłze to zowá Propontydys [*tj. Morze Marmara*] *BielKron 461*.

rozdzielać na ile [z liczebnikiem zbiorowym] (1): iáko na dwoie pod figurámi łzalonych á mądrych dzyewic/ łtany náłze [*Pan*] rozdzýeláć raczy. *RejPos 343*.

Zwrot:»rozdzielać na [ile] części« (1): Ziemię Fráncułká tak rozdziéłaią na trzy części/ pierwłzá część zowá Belgiká. Druga Celtyká albo Lugduńłká/ Trzečia Aquitáńłka. *BielKron 280v*.

α. O osobach Trójcy Św. (3) : *GrzegRóżn L2v*; ábychmy łednemu BOgu w Troycy/ á Troycy w łednołci pokłon czynili. Nic perłon nie miełłziáć/ á łftnołci nie rozdziéłaiąc. *LatHar 371*; Mowi tu Pan: Wierzyłie w Bogá y w mię wierzłcie. [...] A iłż Pan mowi: Y w mię wierzłcie: nie czyni łię inłzym ábo drugim Bogiem: ále to rozdziela/ dla człowieczeńłtwá ktorym różny iełt Chryłtus od Bogá. *SkarKaz 548a*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu [odpowiedniki słownikowe czasowników: didere, diducere, disparare, dispendere, dispensare, dispertire, dispicere, disterninare, distinguere, distribuere, erciscere, partire(-i), separare] (15) :* *Erciscere antiquitus significabat dividere, Rozdzielam. Mącz 107c; Separo, Oddzielam/ rozdzielam/ odłączam Mącz 280d, 281c, d, 289a [2 r.], 416a; Dido – Rozdzielam. Calep 321a, 321a, 331a, b [2 r.], 334a [2 r.], b.*

Synonimy: 3. rozejmować, rozłęczáć.

Formacje współrdzenne cf DZIELIĆ.

Cf **ROZDZIELAJĄCY, ROZDZIELANIE**

KW, (LWiI)